

ლიტერატურული განეთი

№50 20 მაისი - 2 ივნისი 2011

გამოდის ორ კვირაში ერთხელ, პარასკეობით

ფასი 50 თათრი

გივი ალხაზიშვილი

ჩანახატი შეცვის

IV-V

მამუკა წიკლაური

გაუფილტრავი ფიქრები

VI-VII

სერგეი დოვლატოვი

ჩვენები

XIV-XV

ზაურ კალანდია ციკლიდან „ესპიზები საშემოდგომო განცყობილებისთვის — 3“

აფხაზი ძმადნაფიცი (ჩეჩენური რვეულიდან)

მე და ედიკ ნანბა გაცნობისთანავე დავმეგობრდით. ნანბა აფხაზია, გუდაუ- თელი. დიდია, როხორხა, ღონიერი, კეთილი. საცელურო მეგრულიც იცის. წელინადზე მეტია, ერთად ვარო, ლოგინები გვერდივერდ გვიდგას, ერთი ტუმბოთი ვსარგელობთ. ხდება ხოლმე, ცხარე კა- მათიც მოგვდის, მაგრამ ზღვარს არა- სოდეს გადავდივართ.

ქართველები ცოტანი ვართ.

რუსი რომ რუსია, ცხადია, მაგრამ არაუსიც ქართველებიან ხშარად რუსული იქცევა, ეს მიყირის. უცნაური ის არის, ზოგჯერ პირიქითაც ხდება. ერთხელ სომხებმა და ჩეხენ დავცხეთ ერთმანეთს, თუ სწორად მახსოვეს, ფეხბურთის გამო, ისეთი დაკადაკა ატყდა, დედა შვილს არ აიყვანდა ხელში. თუ სადმე აზერბაიჯანელი იყო (არადა, ჩეხენ მეტნი იყვნენ), ყველა ჩეხენთან გაჩნდა და ვადინეთ ბდლივირი. მოგვი- ანებით აზერბაიჯანელებთან მოგვიხდა კონფლიქტი, მაგრამ ზღვარს არ დაგრძებორინებთო! ამას რითი ასხლი- მეთქი, აფხაზ ძმას ვეკითხები. ნანბა ნეეს, ცალთვალა დევს ჰეგას... აზერბაიჯან- ელებთან ჩხეუბში ცალ თვალი დაუზიან- და ჩაის კომსომეს მერამდენედ იცვლის, მე ისე მწარედ მომზვდა ჯარისკაცის ბალ- თა ბეჭში, განძრევა მიჭირს. თქვენ, ქართველებს, ისეთი რამა გაქვთ, ეტყობა, ყველას მურსო, ამბობს ბრძნულად. რა გვა- ქვს ასეთი, რა ჯანდაბა-შეთქი, მიკვირს. ქართველებად რომ განწილო, შურისტვის ესეც საკმარისია, ცალ სალი თვალი ემ- ბაკურად ულიმის, ჩალურჯებულზე კომ- პრესი ადევს.

ერთ დღეს მე და ნანბა ვარიზონიდან გავიპაროთ. ჩეჩენი მეგობრის სახლში სამო- ქალაქო ტანსაცმელი გვაქს შენახული. ჩაგიცვით და ქალაქში გავედით. გროზნო მდინარე სუჯის სანაპიროზე გაშენებუ- ლი, ჩეჩენ-ინგუშეთის საბჭოთა ავტონომი- ური რესპუბლიკის დედაქალაქია. ჩეჩენი ფარგლები გვერდივარი, ამაყი და ზემდეტად უხეში ხალხია. ინგუშები სხვანაირები არი- ან, უფრო კაცთმოყვარე და მეგობრული. ქალაქში იძევითად ნახავ, რაიონებში ცხ- ოვრობენ. გროზნომ თავიდან ქუთაისი გამახსენა, ორ-სამსართულიანი ვერცხლი- ისფერი შენობებით, თუმცა რა შედარებაა, ქუთაისურ სითბო-სილადეს აქ სად ნახავ. ზემოთ, საბჭოური-მეთქი, საქმაოდ საშიში ქალაქიც არის, ანაშისა და ტყვია-ნამლის სუნი ყველ საბაზარისა და ეზოში იგ- რძნობა, თუ გაინტერესებს და მომხამო- ბელიც ხარ, კაპიკებშიც იშვიო.

მოკლედ, საბჭოურ დროშიც რთული ქალაქი იყო გროზნი.

ჩეხენ, ქართველებს ქართველობა გვშ- ველის, ანგარიშს გვინევენ.

მე და ნანბა სუჯის სანაპიროზე ესე- ირნობთ, ქალების გამოჭრა გვინდა. ის დამავიწყდა, რომ გროზნო სამხედრო ქალაქია, რუსები საქმაოდ ცხოვრობენ და არც რომ იფიცირების ნაკლებობას განიცილება.

მახსოვეს, შეიძინ წომებერი იყო.

განვიმდა, თოვლასაც ურევს, შეგვცი- და. პარკიდან რომ გამოვდილიდით, ერთმა ახალებდა ჯარისკაცმელი შეგვამჩნია. ეტყ- ინი, გვიცნი და მოვტყდით. სასწრაფოდ გამოვიცავლეთ ტანსაცმელი, მოვპრუნ- დით პოლები. ხუთ წუთში დაგვადგა პატრული, ქამრები აგვართვეს ორივეს და პაუზტვის შევიკრეს თავი.

ლომება, ყანაცას. ქვის იატაკზე ვყრივართ და ვძარღაბებთ.

შინელი მაინც მოგვცა-მეთქი, ვწუ- წუნებ. ჩემენ ისუნთქეო, მთხოვთ გართმანით. რეინობა, სუნთქვით გავათობოთ ერთმანეთით.

უცებ შუქი აინთი საკანში.

ნამოვცივდით. მთლად პოლების ეტყობი, პოლები შემოდით, ორი-სამი იფიცი- რიიც ახლავს.

ესენი ვინ არიანო, — იყითხა.

მორივე ლეიტენანტი გამოეჯგიმა და უპატაკა.

— სადაური ხარ?

მეაითხება.

— ქართველი.

კარგი...

— შენო, ნანბას ეკითხება.

— აფხაზი.

— უფრო კარგიო, — იორნიულად ჩაიც- ინა, — მე აფხაზებთში ვმსახურდდო ახალ- გაზრდობაში. ვიცი, ქართველები და აჯგ- აზები ვერ ეწყობით ერთმანეთს, აქ, ჰაუჭელებში, იმედია, დამძმობილდებით.

რაღაც უცნაურად გაილიმა და წავიდა.

არ მოგვენონა, გვეცინა.

მაშინ გავეფიცეთ ერთმანეთს.

მერე მოელი ლამე რუსი შვედეოვის ჯინაზე თუ ცოტა რომ გავმთბარიყავით, მეგრულ-აფხაზური სიმღერები შემოვდა- ხეთ, არ გავრეჩედ, სანამ ბადრაგი არ შე- მოგვიგარა და თითო კონდახი არ გვითავაზა ბეჭებში.

ნანბას და ჩემი მძმინა ჯარის შემდეგაც გაგრძელდა. ნანბა გუდაუთიდან სოხუმში გადმივიდა, აფხაზებთის ცეკვისა და სიმღ- ერის სახელმწიფო ანსამბლის სოლისტი გახდა, მე სოხუმის პედიონსტიტუტში ჩავირ- იცხე. მოგვიანებით თბილისში გადმოვვდი. უკვე იძევიათად ვეხდებოდით ერთმანეთს, თუმცა, თუ აფხაზებთში ჩავიდოდი, მის უნ- ახავად არ ვძრულდებოდა.

აფხაზურ-ქართველი იმი რომ დაიწყო, ნანბა ადამიანი შენახული ცეკვის შემდეგაც გაგრძელდა. ნანბა გუდაუთიდან სოხუმში გადმივიდა, აფხაზებთის ცეკვისა და სიმღ- ერის სახელმწიფო ანსამბლის სოლისტი გახდა, მე სოხუმის პედიონსტიტუტში ჩავირ- იცხე. მოგვიანებით თბილისში გადმოვვდი. უკვე იძევიათად ვეხდებოდით ერთმანეთს, თუმცა, თუ აფხაზებთში ჩავიდოდი, მის უნ- ახავად არ ვძრულდებოდა.

აფხაზურ-ქართველი იმი რომ დაიწყო, ნანბა ადამიანი შენახული ცეკვის შემდეგაც გაგრძელდა. ნანბა გუდაუთიდან სოხუმში გადმივიდა, აფხაზებთის ცეკვისა და სიმღ- ერის სახელმწიფო ანსამბლის სოლისტი გახდა, მე სოხუმის პედიონსტიტუტში ჩავირ- იცხე. მოგვიანებით თბილისში გადმოვვდი. უკვე იძევიათად ვეხდებოდით ერთმანეთს, თუმცა, თუ აფხაზებთში ჩავიდოდი, მის უნ- ახავად არ ვძრულდებოდა.

აფხაზურ-ქართველი იმი რომ დაიწყო, ნანბა ადამიანი შენახული ცეკვის შემდეგაც გაგრძელდა. ნანბა გუდაუთიდან სოხუმში გადმივიდა, აფხაზებთის ცეკვისა და სიმღ- ერის სახელმწიფო ანსამბლის სოლისტი გახდა, მე სოხუმის პედიონსტიტუტში ჩავირ- იცხე. მოგვიანებით თბილისში გადმოვვდი. უკვე იძევიათად ვეხდებოდით ერთმანეთს, თუმცა, თუ აფხაზებთში ჩავიდოდი, მის უნ- ახავად არ ვძრულდებოდა.

მე შეიძინ წომებერი იშვიო.

— მეშინია რა, ქართველი კი არ ვარო, — ყინჩად პასუხობს პატარა ჩეჩენი ლაირია.

...

ქართველი ვარ თუ არა, ამაში, მადლო- ბა ღმერთს, ეჭვი არასოდეს შემარვის.

ეტყობა, ის ქართველი არა ვა, როგორიც ეტყობა მეთქი, ფორმა- ციური ეტყობა, მეტები ტელევიზორი გამოვიდოდა, ჩეხებს ზედმეტ ტელირთად და ხარჯად ხომ არ ვანვები-მეთქი, ვორქო- ფორმა-ციური ეტყობა.

ვერაფერს იზამ. ჩემს ასაკში საკუთარი თავის შეცვლა ძნელია, მით უფრო, ახლ- იდან შემობა...

...

მე შეიძინ წომებერი იშვიო.

— ახლა ცოცხალია თუ არა, ესეც არ ვიცი,

გავახსენდი, ჩემი ბედი ანუებს-მეთქი, ვერც ამას დავიყადნი.

...

ისე, თვე არ გავა, არ დამესიზმროს...

მეგრულ-აფხაზურ სიმღერებს ვმდერით ძეველებულად ძეველი მეგობრები...

სიზმარში სიმღერა ცულდის ნიშანია, სიზმების ნიგნში წერია.

პატარა ჩეჩენი ლანირაცი

ექვსი საათისთვის პოლები უნდა ვაროს...

ერთ რუსი მეტები გაბრაზებულები.

წელი სტუმრები ჰყავდა ქერძოს. საკ-

ამარში სიმღერი დონის სუფრა იყო. დაბადების დღის აღსანიშავი. ნათესავები, მეგობრები, აფხაზებთის მთავრობის სოლიდური მთავრები — ქართველები, აფხაზები, ერთო- რორი თბილისტილი კოლეგაცაც იყო და გაჩ- ალდა მამაპატური.

ჩანახათი შეთვის

გაამზეურებ გარდასულ ზამთრებს,
ერთად ყოფნით რომ გადავაგორეთ...
ეგ თვალებია,
აჩქროლებულ გულს რომ მაჩვენებს
და ამავე დროს,
ცას რომ მაგონებს...

რა გულწრფელია ეს ზედაპირი —
ღიმილის კლიშე
და ჩავადნილ კლავიშის ბგერა,
გულში რომ ჩაწყდა —
სმენით ვპოულობ
და შეხებისას ძარღვები ჟღერენ.

(: ცრუა ეს კარი,
ღიაობით დაკეტილია,
დგას შოუმენი
და საკუთარ თავს აფიარებს,
შეფუთვის სტილი —
მოსაწყენად ინფანტილური,
ესეც პაფსაა
და იაფზე იაფი არი...
....

გამოვრთავ ეკრანს
და ვერძნობ სინაწულს,
შესაბამისი სიტყვის მიგნებით,
ალბათ, დღეიდან ასე ვიცოცხლებ
და შენი ნატვრის ჩრდილში ვიქნები.

ხერილი შეთვის

ფესვი გაიდგი ჩემს დუმილში და მიმატოვე...

ნუ გააღვიძებ მიწას, ეძინოს;
ბალახივით ამოსულ სიზმარს
მალე ფხიზელი წუთი მოცელავს.

ზოგჯერ, ცხადშიც გაიელვებს
ხილვის ფრაგმენტი,
როცა ნესტორებს
გამზეურებულ ქვეშაგების სუნი მოწვდება:

ღია ფანჯარა და კონდარი
ამოსული დიდებაზე მის ზურმუხტის თვლიდან
და ის ფარდავი, მოაჯირზე რომ გადაფენდნენ
და მთელი ქუჩა შემოჰყურებდა...

დღემდე მიკვირს,
როგორ შეეძლო მხიარულ ფარდაგს
მოჟამულ დღის გახალისება
და უნაბისფერ ინიციალში
ჩაკარგულ უცნობს უსახელობა არ ანალებდა,
რადგან აქ იყო, ამ ფერებში და ფერებაში
და აქ რომ იყო, არც კი იცოდა...

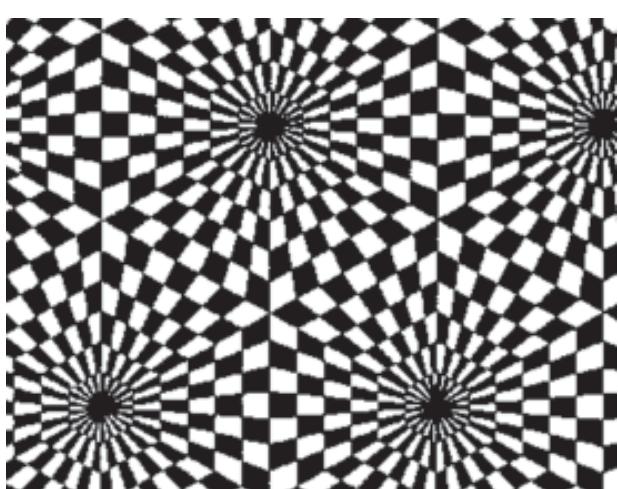
აქ ყველა დრო მიღი-მოდის
და კვალს ტოვებს მხოლოდ ჩვენში
და სხვაგან არსად.

უდროობა
აღარაფერს ახლაც ირეკლამს
და მომავალში იგულისხმება...

ნუ გააღვიძებ მიწას, ეძინოს,
აღარ უნდა მიწას მიწაზე სარული,
თავისთავის ტკეპნა მობეზრდა;

სამოსელივით გაცვდა იგი
და მიწურა ზაფხულივით,
...თავს აფარებს მარჩენალ მიწას...

ეძინოს მიწას, იძილდვიძილოს,
ჩვენ მუდამ მიწას სიზმარ—ცხადს ვიმკით
და უხალისოდ ვეძებთ სამოთხეს,
რასაც მიაგნებს არქეოლოგი,
მაგრამ სულიდან როგორ ამოთხრის?!

გივი ალხაზიშვილი

თვალის გაეცევა

ყველაფერი ხელისგანვდენაზეა —
ეს სიხარული - იახვარში გაშლილი ვარდი
და თვალის სივრცე,
ისე ახლოა,
რასაც ვხედავ, თითქმის ჩემია.

რა საჭიროა ხელის გაწვდენა,
ან მოვერება,
გულში მაინც ვერ ჩაგირავ ვეღარასოდეს,
ისე ახლოს ხარ, რომ მკლავებით ვეღარ გიპოვი,
თუ შეგეხები მხოლოდ მზერით, წარმოსახვაში,
შენ კი განაგრძობ ჩემში ყოფნას -
მოციმური არითმიაში...

ლამით, როცა სულგანაბული
ჩვენს შვილიშვილს საბანს ვუსწორებ,
სახეების ფრაგმენტებს ვხედავ
დროში, რომელიც
ადგილს იცვლის და თან აქვეა....

უშენობის სიახლოვე დავიმეგობრე...
ესაა შენთან მოახლოების
ერთადერთი გზა
და ცდა, იქნებ,
თავი ხელახლა შევაგროვო დასაკარგავად.
...
თვალი ამ გზას ვეღარ გაწვდება,
თვალს გაქცევაზე უჭირავს თვალი...

სახლობანა

გ. ო-ს

...მერამდენედ, იძულებით ადგილნაცვალი
იძულებით ვიცვლი ადგილს და თავშესაფარს,
იქნებ, შენზე ფიქრით გავათბო უცხო კედლები,
თვალი შევავლო და გავაცოცხლო
და სუნთქვის სივრცე მო-შინ-აურდეს.

მწვრთნის ტკივილი...
რა ვიღონო?
სიყვარულისგან თავს ვინ დაიხსნის
და მე მიყვარს ჩემი ფუძე,
ჩემთან ერთად რომ მოძრაობს
სიკედილსა და სიცოცხლეს შორის,
ვეკრგავ თავს და
თვალში ეკლიან ვარსკვლავს ვპოულობ.

ვიღაც ფანჯრებს ცვლის
თუ ხედებს ცვლის
და სახლობანას გვეთამაშება —
სახლიდან სახლში გვანანალებს,
სიცოცხლეს გვიცვლის, გულსაც გვიცვლის,
გზიდან გზაზე მიგვერევება
და მე ვნატრობ:
ხომ შეიძლება ლოკოკინად გავჩენილიყავ
და სახლიდან მევლო ჩემს გზაზე,
ის იქნებოდა ჩემი შინ და
შინ და გარეთ ვიზოზინებდით...

სხვაგან ვეღარ,
ჩემს თავში თუ შევიმალები
როცა მზერას ქუთუთოებს ჩამოვაფარებ
და მე ჩემგან ვეღარავინ გამომასახლებს.

თვალის ეფექტი

შიშის ფრთებქვეშ
შავი ფიქრის ბახალები იჩეკებიან
და ზედ გულზე გიაკუნებენ.

.....
მიდი, შეცვალე პირქუში დილა
და უბიდან
ნითელი ვაშლი ამოაცურე,
ან ფოსტის მტრედი ამოიყვანე,
ბაგძვის თვალების გასაძრებელად
და გულში უმისამართოდ
და მოსწევე, თვალს სადამდე გაადევნებ,
ვიდრე მზრა დაგვარგება...
იქნებ, ცასავით გაგეხსნას გული
და ანგელოზს ჩახედო თვალში.

ბაგძვი კი დგას და
პანაწინა ხელს შენკენ იშვერს,
შენ გრძნობ სიტყვას,
რომელსაც ექვე
მაგრამ ვერ ამბობ...

ის გაიღვებს პირველი მარცვლით —
სი-ნათლიდან სი-ყვარულამდე
და იმდენად გმჭვირვალეა,
რომ სიტყვად ქცევა აღარ უნდა,
ურჩევნია, რომ ასე დარჩეს.

შეგეშინდება,
თვალი კი არა, სული გიყურებს...
ჩამოეყრდნობი შიშველ მკლავებს,
ცოცხალ რიკულებს.

და ის,
იმდენად მშვენიერია,
შიში შეერთვის წუთს განცვიფრების
და ახლა ერთი ჰაერით სუნთქვავთ
შენ, ბავშვი, შიში და ლუციფრერი.

უცნობი დრო

აიმაღლებს მდინარე ხმას,
გაგვაგონებს უწყვეტელ სუნთქვას...

უცნობი დრო,
ზოგჯერ, სიტყვაში გვეცხადება —
ჩვენ სიცოცხლის დასამოწმებლად,
ჩვენივე ქვიშით
ავსებს და ცლის ქვიშის საათებს,
ამობრუნება არ ავწყდება....

დილით სკოლაში გავაცილე შვილიშვილი,
გულის თვალი გავაყოლე
და სარკმელში თოვლის სინათლემ
სცადა ჩემი შინ ჩაბრუნება —
თავისთავში, სადაც ჟამი ჟასარა
და ჩემზე ბევრად უმცროსია და ნებიერი.

აქვე, სულ ახლოს, მგონი ჩემში,
გაზაფხულმა წაიღილინა,
სუნთქვით ვიცანი,
თოვლის დნობის ხმა შემომესმა —
ამოიხედეს ნარცისებმა მიწის ღამიდან...

მხოლოდ დუმილი..
ქუთუთოები
ჩამდგარ ნათელს ვეღარ მალავენ,
გეძებ, სიტყვებში იქნებ გიპოვო
და უცნობ დროში ვეღარ მალავო.

კი არ თოვს, მათი ფერფლი მოცვივა,
ვინც მოინაწრა აქ დაბრუნება,
ახლა ეს თოვა ჩუმი ლოცვაა,
ფანტელებით რომ ამობს ბუნება.

ისე მოსწყურდათ აქაურობა
და აქაურთა თვალის შევლება,
ამ მონატრების და გაორების
და ამ სიმუნჯის წამოცრემლება,

რომ მათი ნატერის ენა თოვლია
და ეფინება ფანტელს ფანტელი
ასე ქათქათა, ასე მოვლილი,
წუთით არსებულ სოფლის მნატვრელი...

ორ სოფელს შორის ჟამი მიმდინის,
დღეს ღამე მოსდევს, ტირილს, გალობა
და ეს კავშირი არის იმედი
და ნასვლა-მოსვლის გარდუვალობა.

ალორგა

მოიბეზრა გაბმული ბრუნვა,
ასტეროიდულ წვიმებში ფრენა...

ჩვენ ახლაც ვთესავთ
სადღელამისო დისონანსებს, გულდასმით ვთესავთ
და ბზარები, ტკივილისგან რომ გაუჩნდა,
ალაპარაკდნენ.

აჩქარებით ბრუნვას მზის და
თავის გარშემო,
ჩვენ კი ვთესავთ გამუდმებით დღისით და ღამით
ერთმანეთში
და ყველაგან, სადაც მოვახერხებთ — მრუშ სიბნელეში,
მილიონბით ჭუჭრუტანაში ვძვრებით,
ვთესავთ დღედაღამის ნებისმიერ დროს,
ვთესავთ სიტყვებს და განელილ შორისდებულებს,
რომლებიც ფრენენ და ფრენის წუთს იხანგრძლივებენ.

ყველა ნიშანი ჩაგდახის ყურში,
რომ ჩვენი მეის უამი ახლოა,
ჩვენ კი ვთესავთ საკუთარ თავს სავსე დარბაზში,
წიგნში,
ჰაერში,
მინზე,
კომპში
იქ ვირტუალურ საფლავებს ვითხრით
და ვირტუალურ ბალებს ვიშენებთ,
მშვიდად ვინყობთ ვირტუალურ ნამოსანოლებს
და ჩვენი მზერა ვერ ისვენებს ხეზე ჩიტივით
და ვეღარსად ვეღარ მიფრინავს,
თავის თავში ჩაკარგვას ცდილობს,
რომელიც უკვე ამოტრიალდა,
იქცა უხილავ ზედაპირად და გვემალება.

ჩვენ კი ვთესავთ ნასესხებ სიტყვებს,
ჩვენივე თავებს ერთმანეთში
და ვამრავლებთ მიუსაფრობას.

პირს უფავებენ ნამგლებს და ცელებს
და ლესვის ხმა მაღლა ადის თითო თეტავით -
ზევით და ზევით, სადაც მოკვდავის
სმენა უკვე ვეღარ წვდება
და ჩვენთან ერთად იკარგება
უსიტყვობაში...
და ჩვენ ვაგრძელებთ ინსტინქტის თესვას
საკუთარ გულში,
გულის სათბურში, სადაც გამოგვყავს
ახალი ჯიშის სურვილები,
სიხარულის ცრემლით ვრწყავთ და
სუნთქვის ნიავსაც ალარ ვაკარებთ
და ვასაზრდოებთ საკუთარ სისხლით.

ის გაბეზრდა გაბმული ბრუნვით,
ჩვენი ცოდვებით და ჩვენზე ზრუნვით
და ბზარები, ტკივილისგან რომ გაუჩნდა,
ალაპარაკდნენ...

ჩვენ ახლაც ვთესავთ,
თუმცა ჩვენი მომცის უამია,
არ ვეძებთ საყრდენს,
ამოეს პეშვი ცოცხალი ლვინით,
შენგან ნაძერნ თიხა ვარ და პეშვი ჯამია.
მაჭმიე პური, ერთი ლუკმი,
შენი ხელიდან, რა ხანია, არ მიჭამია...

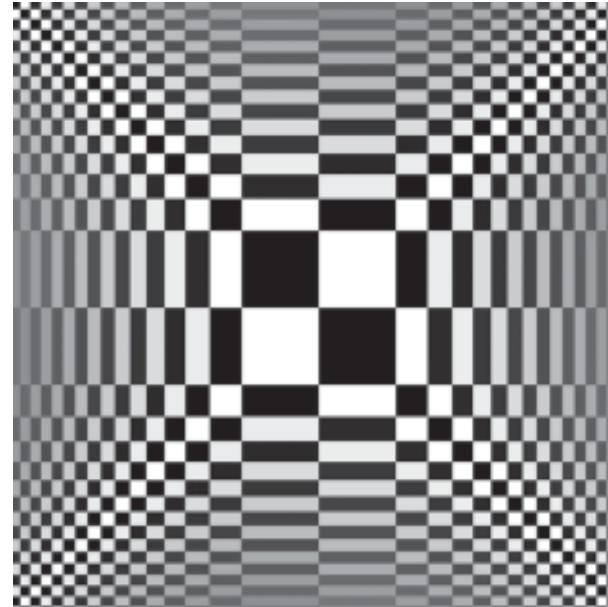
ორი სურათი ფოტოს გადაღებამდე

1. გეში

მოდით, მარტის ფეხშიშველა დღეებო,
გამოექეცით მნანნალა ქარს,
მოდით, დამე ერთად ვათოოთ,
გავიყვანოთ ერთმანეთი ბოლო უამივით,
ჩვენი სუნთქვით დაორთქლილ მინებს
შევეზარდოთ ნათრევი მზერით,
ნავუყრუოთ კატების შლიგინს
და კნავილით დაკარულ წერვებს;

მოდით, ერთმანეთს გაფაძლებინოთ,
დავტოვოთ ჩვენი ანაბეჭდები ერთმანეთში,
უმიზეზოდ ვიარსებოთ
და თვალი ჩემად გავაპაროთ იმ ფანჯრისაკენ,
საიდანაც ალარ ვაჩნევართ
და ჩვენს კვალზე დადის ბალახი...

გული ლამის გამელიოს,
როგორც ორი ფანჯარა მზის ჩასვლისას,
ისე ვირევლავთ ერთიმეორეს
და ერთმანეთში ვიგულისხმებით
და ჩაგვესმის,
როგორ აიდგა ფეხი ბალახი

და სადღაც ყურთან ჩაიარა,
მისი სუნი მოსწვდა ნესტოებს
და შებლის ძარღვი შეატოკა,
შეათამაშა...

მიბმული ვარ გულისცემაზე
და თავს ვკარგავ
მხოლოდ სულის მოსაპრუნებლად.

2. მეორე კადრი

ამათ შეხედეთ,
თავი იმდენად აიმაღლეს
რამდენადაც სხვები მიჩქმალეს.

მე ამათი... გულგრილობა არასოდეს გამიკვირდება,
არსებობს მათი ჯგუფური ფოტო,
რა თქმა უნდა, მე იქ არ ვჩანვარ,
რადგან ჩარჩო ვარ
და ჩარჩო კედელს,
კედელი კი გულგრილობას,
ხოლო ჩარჩოს ყველა ერთად ისე ჰყიდია,
რომ მნემოსინეც ვერ იხსენებს ამათ სახელებს.

მოემზადეთ!
ვიდებ! ჩიტი გამოფრინდება...
ფოტო-სესიაც კიჩად იქცა სიბრძნის დარგივით...
ისტორიულ ნამს გააქვავებს ობიექტივი
და მორიგ უკვდავს ჩასხუტებს ფოტო-არქივი.

ცხოვრება უმეცართა
უბახო, უმოცარტო...

სიახლოვა

ვიხსენებ, როგორ შემისრულე რახმანინოვის ელევია...

ქეთის

შენ აქ ხარ; ფეთქავს მუსიკის გული ირეალურ ალაგივით,
სადაც ყოველივე იმსჭვალება დროში
ნაგროვები ელევით...

რაც ახლა ფიქრში გახმიანდა თანდაყოლილი სიშლეება...
ვივები გაცოცხლებულ სახეებით
და ჩემში სულების ანშლაგია.

სიტყვაში, თვალში, ჰაერშიაც,
გულშიაც შენ ხარ დალექილი,
ახლაც მოუთმენლად გელიდები
თმაგათეთრებული არლეკინი.

მაცოცხლებ შენი სიახლოვით —
ჩემთვის შესრულებულ ელევით,
სადაც ვემალები საკუთარ თავს
შენი მონატრებით შერეეილი.

აპოკრიფული ვარიაცია

დილა

დაბმულია სულის თვალი,
გადაეკრა ცხოვრების ლიბრი
და ვეღარ ხედავ.

სხვაგან წუ ეძებ, რაც შემშია და ჯერ არ მოჩანს,
იგი ჩემად მნიფს და ერთხელაც
ამოიხედავს შენი თვალით
და ალიგსები უცნობი სიტყვით....

შენც მძებნელი ხარ და ყველაფერში
იმას ექებ, რაც ზოგჯერ ჩუმად გაურთება გულში
და ვერ პოულობს დასამალ სიტყვას,
სადაც ჩვენ ვგრძნობთ მის არსებობას,
მაგრამ ვერ ვხედავთ.

დასტურად მხოლოდ ეს სიცოცხლე —
მის ძებნაში დასიზმრებული,
ახალ თაობებს ჩვენი არყოფნის ალიბს უტოვებს...

სულ არაა დილა პირქში,
ის ნამდვილია, ვიდრე არის,
ვიდრე სინათლის ფრთებს დაკეცავს
და თანდათან ჩამოღამდება...

..და ეს ცხოვრება თავის ბრიყულ იერარქიით,
დემაგოგით, ლიზღლიბით და ცბიერ ლოგიკით,
რასაც აშენებს დასანგრევად,
რადგან სიცრუის მოქადაგე სიკვდილს ამრავლებს.

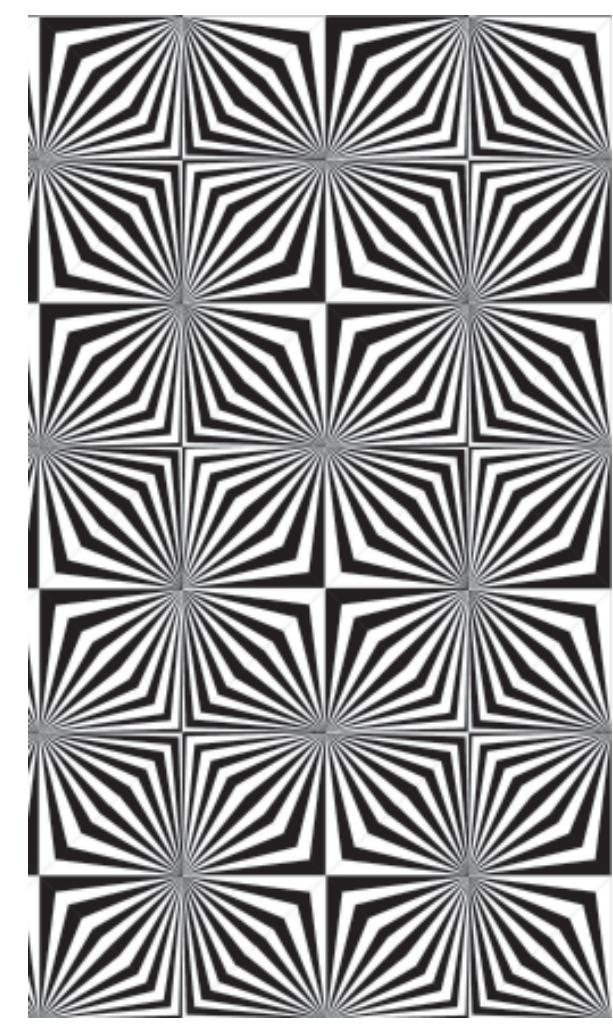
აპა, აპრილიც მიინურა და გაზაფხული
..იმოსება ჭრელი ჭინჭებით,,
ისე ხალისით, ისე გულწრფელად, როგორც პირველად
და მერამდენედ გვიდასტურებს რომ სიყვარულით
ჰაერიც კი დამტვერილია და ჩვენც ვივსებით
სასურველი მკლავებს ნატვრით,
ჩემთვის რომ მხოლოდ მინად იქცა და წარმოსახვად
ანუ იმად, დაადებამდე რაც იყო და მე ვერ ვამჩნევდი.

ადამიანი მოკვდავია, უკვდავია ამაოება.

მწარეა ეს ხმა, ამ სიტყვამ რომ ამოიყოლა,
ხორხს კი არ კანრავს,
შეამანი ყავილივით იშლება ჩემში
და მჩუქნის მხოლოდ უმწერ ნატვრის სათამაშოებს,
რითაც უკვე ვერარ ვერთობი
და ვერ ნაგავში დაუფიქრებლად,
მაგრამ ზოგჯერ მეჩვენება
გადაყილ ნატვრებს ჩემი თავიც გადავაყოლე.

არც კი მახსოვს, ვინ მისახსოვრა
ის, რაც არ ვიცი და მხოლოდ ვგრძნობ,
მაგრამ გრძნობა მხოლოდ არცოდნას თუ ინახავს
და სიყვარულზე მძაფრ მინიშნებას,
მდინარის მკლავებს რომ შემოაჭდობს მარჩენალ მინას,
დაარწყულებს ყანების მწვანე უსასრულობას
და დუმილში მნიფს ნაცნობ სიტყვის უცნობი სილრმე...

მე გამახილა მომავლმა და მაჩვენა,
ხედრი რომელიც ჩვენ წილად გვხდა, -
რომ ამ ჭაობს,
ასე ხალისით რომ დაამყაყეს და განადიდეს,
გავაგონი ჩემი გოდება:
ჩვენ ვეღავთ ერთმანეთს და საფლავს ვუთხრით,
მერე დავტირით და ვისენებით,
ვწნავთ ცრუ სიტყვების გვირგვინებს და
ერთმანეთს ვამკობით შიზოიდურ პანეგირიკით
და ჩვენს დაკარგულ საფლავებს ვეძებთ —
“ვერ ვნახე დაკარ-გულიყორო”...

მიხეილ ჯავახშვილის დაკითხვის ოქ-
მებში, რომლებსაც როსტომ ჩამოა-
გარაუდებისა და ფაქტების შეჯერების
ფონზე მიმოიხილავს, კარგად იკითხება
დიდი მწერლის როგორც საღი პოლი-
ტიკური ხედვა, ისე გულმხურვალე მამ-
ულიშვილის პოზიცია. იდეების სიღრმი-
თა და ადევაპატურობით, ასევე მოვლე-
ნების შეფასების გამორჩეული უნარით,
მიხეილ ჯავახიშვილი ილიას დონის
მოაზროვნედ ესახება დოკუმენტური რო-
მანის ავტორს და დამაჯერებელი არგუ-
მენტებით, მყითხველსაც გადასდებს ამგ-
ვარად განწყობას. „ილიას მსგავსი ადმი-
ნები“, როგორც როსტომ ჩხეიძე თავად
შენობნავს, „ყოველთვის ხელს უშლიან ხე-
ლისუფლებას, ამიტომაც მათი ჩამოშორე-
ბა ხდება საჭირო“. წიგნიდან კარგად ჩანს,
რომ შემთხვევით არ გამოუტანა განგებამ
ორ დიდ მწერალსა და მოაზროვნეს სას-
ტიკი და ულმობელი განაჩენი.

მწერლის ვარაუდი, რომ ხასიათების სიმრავლითა თუ ტიპოლოგიური განზოგადების ოსტატობით გამორჩეული ბელე-ტრისტი ქაქუცა ჩილოყაყაშვილის პიროვნებას გულგრილად გვერდს ვერ აუვლია, სარწმუნო და მისაღებია. ცხადია, დიდ მწერალს რომ დასცლოდა, თავის თხზულებებში ეროვნულ გმირს უსათუოდ საპატიო ადგილს მიუჩინდა. 1926 წელს, მ. ჯავახიშვილს თავის უბის ნიგნაცში ჩაუწინებავს კიდეც: „ტემა და სათაური – „შავი ჩოხა“. როსტომ ჩხეიძე დეტექტივის გუმნით ცდილობს ჩაწვდეს საარქივო მასალის ნიუანსებს, გახსნას გაცვეთილ ფურცლებზე დალექილი ზოგიერთი საიდუმლოება, რათა ვარაუდი სინამდვილედ აქციოს და დიდი მწერლის ჩანაფიქრი დოკუმენტურად დაადასტუროს. თანაც, გზადაგზა მისთვის ესოდენ ქირფასი, სასიქადული პიროვნები გაიხსენოს, ისტორიულ-კულტუროლოგიური წიაღსვლები

მოისპერდება, ეპიფის თავისი უძურებები კრ-
ცლად მიმოიხილოს და ყოველივე ნათ-
ლად და გასაგებად მიაწოდოს მეითხველს.
ილისა ერთ-ერთ ყველაზე სიმპათიურ
და საკამათო პერსონაჟს, ლუარსაბ თათ-
ქარიძეს როსტომ ჩხეიძე პირველივე გვერ-
დებიდან გაიხსენებს, შემთხვევას არ გაუმ-
ვებს ხელიდან, რომ საკუთარი დამოკიდე-
ბულება არ გამოხატოს ამ დიდად პატივა-
ცემი პერსონის მიმართ. პედისნერის თე-
მასაც ორგანულად დაუკავშირებს და
შესაბამის ისტორიულ-ფსიქოლოგიურ
გარემოს შექმნის ქაქუცას ცხოვრების
ერთი სევდიანი, მძიმე ეპიზოდის გადმო-
საცემად. 1930 წლის 14 მაისით დათარიღე-
ბული ნერილით, რომელიც უიმედოდ დაა-
ვადებულ ქაქუცას სპირიდონ კედიასთვის
გაუგზავნია, ფიზიკურად დაუძლურებუ-
ლი, უცხოობაში მყოფი კაცის განსაცდე-
ლი მნარედ ენიშნება მეითხველს: „— მე თვი-
თონ გადავწყვიტე, დავმოირჩილებულიყავი
ლუარსაბ თათქარიძესავით ბეჭე“ ...

აძროთქვაში: – „უცხოობაძი რაა სიაძე...“
თავისუფლებისთვის დაღვრილი სისტემი, გატეხილი ჯანი და თავს თეთრად დათენებული ღამეები, ტანკვა-წამება, ღალატი, სულიერი სიმტკიცე და იმედის პარაზიტები, რა უძინდებსა დამაზანს თავგანწირვისკენ?! ამ კითხვაზე

ერთადერთი პასუხი აქვს „შავი ჩოხის“ ავტორის, როსტომ ჩეიიძეს: – მაღალი ღირსების განცდა. გრძნობა, რომელიც სამშობლოს მიწაში იდგამს ფესვებს, გაიკვირტება და ნაყოფს იღებს, რომლის მშვენიერებასა და მიზიდულობის ძალას ვერაფერი შეასუსტებს მანამ, ვიდრე პროგეთეს ძალუს ცეცხლის აგიზგიზება, ვიდრე დმიტროვის მიერ უსამართლოდ დასჯილი, ვაჟაუცურად უმკლავდება ჩეველებრივი მოკვდავისთვის სრულიად აუტანელ, ნარმოუდგენელ განსაცდელს....

პრომეთესული სული ჩასახლებულა გიორგი მაზნიაშვილშიც, რომელიც „ყველას სიცოცხლეს უფროთხილდებოდა, საკუთარს გარდა და ბევრიც შეეგონებონათ, ასე ნუ გადაგიდია თავიო, არ შეისმენდა.“ დამაჯერებელი და ლოგიკურია რომანის ავტორის დასკვნა, რომ „ქაუცა ჩილო-ყაშვილს თვალზინ ყოველთვის გიორგი მაზნიაშვილის ჰეროიკული ფიგურა ედგა მაგალითად.“

რომანში აღნერილი მოვლენებისა თუ ცალკეულ პიროვნებათა მოგონებებზე დაყრდნობით, მეტოხეული თანდათან ითა- ვისებს ქაქუცას პიროვნულ დრამას და რაც უფრო ღრმად წვდება დროის მიერ წარხოცილ და აგტორის მიერ ფერფლით აღმდგარ საიდუმლოს, მით უფრო თანაუგრძნობს ბედისწერისაგან ასე უსა- მართლოდ განირულ გმირსა და მის უიღ- ბლო თანამებრძოლებს. ძნელია, ცივი გონებით განსაჯო, აწონ-დაწონ და ერთი რომელიმეს სასარგებლოდ დასკვ- ნა, სად უფრო ეხუთებოდა სული ეროვნულ გმირს, ბოლშევიკების მიერ ატიალებულ სამშობლოში, თუ ბურუუზიულ დასავ- ლეთში, სადაც მისთვის ყოველივე უცხო და მიუღებელი იყო, სადაც სხვისი კეთილ- დღეობა, რაც უფრო თვალშისაცემი და ბრჭყვიალაა, მით უფრო ცარიელია, ბუტა- ფორიაა, ხელოვნურია; სადაც ქართველ კაცს თავისი ადგილი ვერ უპოვია, რად- გან არსებობის საზრისს საძირკველი მორ- დვევია, მშობლიური ტაძარი ჩამოშლილა და მის ნაგრევებს უცხო ადამიანები, ტლანქი სხეულებრიობა დაპატრონებია, ჯუჯაკაცები, ვისთანაც ვერასოდეს, ვერ- ცერთ ეპოქაში ვერ გააბამდნენ სულიერებ- ბისა და ერთგულების ძაფებს ქაქუცა და მის თანამებრძოლები.

სასატიკი გამოცდა მოუწყვია განგებას
სამშობლოს დამოუკიდებლობისთვის მე-
ბრძოლი ორი განსხვავებული ხასიათის,
პოლიტიკასა და ცხოვრებაზე სხვადასხვა
შეხედულებების მქონე მოღვაწისთვის.
განგებამ ინება, რომ ქაქუცა ჩოლოყაშ-
ვილსა და ნოე უორდანიას უცხო მინაზე,
სამშობლოდან შორს დაელიათ სული და
გულზე მისი მხოლოდ ერთი მუჭა მიწა დაყ-
როდათ, ხანგრძლივ მოგზაურობაში ავი
გუმანით შემონახული, ტყავში გამოკრუ-
ლი მუდათ თან რომ დაპქრონდა, არასოდეს
იშორებდა ქაქუცა: „ნოე უორდანიას უნი-
ათობით დამხობილი სახელმწიფო ვერა და
ვერ აღედგინა ქაქუცა ჩოლოყაშვილს, მა-
გრამ ბედისწერის უინიათ თამაშს ხომ ის
მოეტანა, რომ ისტორიის რაღაც მონა-
კვეთში ორივეს ერთი სწრაფვა და მიზანი
გასჩენოდა.“ ორი არაორდინარული, ეპო-
ქისა და მემატიანის მიერ საგანგებოდ
გამორჩეული პიროვნების სწრაფვასა და
მიზნებს, ნოე უორდანიასა და ქაქუცას სა-
ერთო ეროვნული საქმისადმი განწყობას
ყოველგვარი სანტიმენტალი ზმის გარეშე
აღნერს წიგნში როსტომ ჩხეიძე. მართა-

დღე სულხანიშვილის ფიქრი, კუბო რომ
დასწოლოდა მხარზე, მაგრამ სხვა სიმძმეეს
უფრო გრძნობდა, – ათას კაცშიც რომ ჩა-
ვარდნილიყო ქაქუცა, უცნობი ადამიანიც
კი მაშინვე გამოარჩევდათ. არა, ის მანიც
რა იყო, ყველაზე მხდალი ჯარისკაციც მის
ხელში საუკეთესო ვაჟკაცად რომ გარ-
დაიქმნებოდათ!...“

ნდობით იმსტკალება ნიგნის აგტორის
მიმართ მკითხველი და იმედითა და რწ-
მენით სასეს მისდევს მწერლის კეთილშო-
ბილ განზრახვას, სიცოცხლე შთაბერის,
ხელახლა გააცოცხლოს საფრანგეთში
სამშობლოს სიყვარულით ჩაფერფლილი
ქართველების სევდა და ჭაპანნებულება, მას-
თან ერთად ეუფლება ტკივილის განცდაც
ქაქუცას უკანასკნელი დღეების ამოკითხ-
ვისას...

ჩაძინებულ ქაქუცას უფროოსი ქალიშვილი ენახა სიზმარში, ჯვრის დაბრუნებას სთხოვდა. შეფიქრიანებულიყო ქაქუცა და ახლა კი გათავდა ჩემი ცხოვრებაო, — უთქვაშ.

კითხველი იოლად ობიექტის, ოპერატორის
დოკუმენტის და შუსტად შეურჩევისა აღნიშ-
ნული პასაჟი ავტორს: „აღექსანდრე შე-
ეცდებოდა გაექარწყობინა მისი ავისმო-
მასწავებელი სიზმარი, მაგრამ რას გააწყ-
ობდა, როდესაც წინასწარმეტყველური
სიზმრები განსაზღვრავდა ეპიურ გმირ-
თა ბედისწერას, იმთავითვე გარდუვალო-
ბაც ჩანვნოდა ყოფით რეალობას, თავის
თარგზე მოჭრიდა მის მდინარებას და
ქაქუცა რაღა გამონაკლისი უნდა ყოფილ-
იყო გმირთა იმ რაალიდან, ჯერ კიდევ
„გილგამშიანი“ რომ ირმმუნებოდა და
აგერ ახლახან არსენა მარაბდელის ეპიურ
თავგადასავალშიც ძალდაუტანებლად
გამოერეოდ გადამწყვეტ ეპიზოდად...“

მწერალი ვირტუოზულად ხატავს ქა-
ქუცას ალსასრულის მოახლოებას. გმირის
უკანსაკენელი დღეების პანია რეტრო-
სპექციით იგი უფრო მეტად აღვივებს და
ამძაფრებს ინტერესს ქაქუცას პიროვნებ-
ის მიმართ, რომელიც მისივე რწმენით,
მიხეილ ჯავახიშვილმა, ლიტერატურული
მისტიფიკაციის გზით, არსენა მარაბდელ-
ში განასხულა. რეინიკარნაციის ამ უჩევეუ-
ლო, ორიგინალურ ნიმუშს ასე აღწერს წიგ-
ნის ავტორი: მაში ის რა იყო ასე რომ

თის აკერძოს. „ვა და რა იყო, ამა რომ
აკერძოატა და ააფორიაქა? რა ხმა, რა კარ-
ნახა, რა ბიძგი, რა ძალა?! ამდენი ვეღარ
გაერკვია, ერთი ის იცოდა, იმას გრძნობ-
და, რომ ამ იდუმალი ხმის შემოტევას ვეღ-
არ გაუძლებდა და მეორედ შპბის მისტე-
რია მასაც უნდა განეცადა მითოსური
გმირებივით, რომელთა ბიოგრაფიებიც
უამისოდ არსად თქმულიყო და საყ-
ოველთაო კანონს არც ქართველთა მოდგ-
მა გამოაკლდებოდა...“

ულად, სრულიად განსხვავებული ხასიათის ათები, კონიუნქტურიდან ამოვარდნილი და კონიუნქტურის ჩარჩოებით იძულებით შემოსაზღვრული. თუმცა, ორივე საკუთარი ქვეყნისა და ხალხის გადარჩენისა იდეით შთაგონებული. ასე თანდათან, ბილიკების მივყავართ მწერალს იმ მაგალითობრივ ხაზთან, სადაც ქართველები „შე

ომრული სილუეტი” უნდა წამოიმართოს
და მავანთა ცნობიერებაში აღბეჭდილი,
დუღუკებზე მოქიფე დარდიმანდის სახე
გადაფაროს. ქაქუცასთვის მთავარი იყო
„პატრია და არა პარტია“, მოიშველიებს
მოხდენილ კალაბბურს მწერალი და პა-
ტიებისა და პოლიტიკოსთა თამაშებისად-
მი ქაქუცას დამოკიდებულებაზე გაა-
კეთებს აქცენტს. მაგრამ ისე, სხვათა-
შორის, უბრალოდ როდი გამოიტანს საკუ-
ითხს მკითხველის სამსჯავროზე. თხრობის
დინებას შალვა მაღლაკელიძესაც მოაყო-
ლებს და მასთან კამათში, ისტორიული
ფაქტებისა თუ რეალური ამბების მონანი-
ლეთა მოგონებების შუქზე, ჭეშმარიტებისა
მარცვლებს საგანგებოდ ამორენეავს. შეგა-
ნებულად ანიჭებს მწერალი პოლიტიკურ
უღერადობას ზოგიერთ ამბავს, რომელ-
საც მემუარული ჟანრის თხზულებების

ამოიკითხავს. ხოლო ანგარიშგასანევე
მოვლენათა მთელი სპექტრი საშუალებას
მისცემს, იმდროინდელი მთავრობისა თუ
პარტიის მიმართ ქაქუცას დამოკიდე-
ბულება, იმავდროულად, ქვეყანაში მიმ-
დინარე რთული პროცესები საქმის ცოდ-
ნითა და უდიდესი სინანულის განცდით
აღნეროს: „მთავრობა მიატოვებდა დედა-
ქალაქს და უკანმოუხედავად დაადგებო-
და ბათუმისა და იქიდან საზღვარგარეთის
გზას, რათა უმივრაციაში ეწუნუნათ და
ევალალათ, და განტევების ვაციც ეძებ-
ნათ. ვისაც არ ვითვიბოდა საჭართვალოს,

თან, კინაფა აქედაგილიდა თავისი მუშაობის
სახელმწიფო ებრიონის დამხობის ცოდვა.
გულს აწყდებოდა ქაქუცა ჩოლოებაშ-
ვილი; მე სად ვიყავი თბილისის დაცემის
ჟამსო!..”

კახეთის ერთ-ერთ სოფელში საგანგაძე
ბოდ ქაუცასთვის გამართულ წვეულება-
ზე, ათიოდე წლის ყმაწვილის მიერ წაკითხ-
ულ ვაჟა ფშაველას ლექსზე რეაქციით
მკითხველი უმაღვე აცნობიერებს,
როგორ განიცდიდა მაშინ უკვე სახალხო
გმირად აღიარებული ჩოლოყაშვილი
საქართველოს უიდალობას. ავანენდის მე-
თაურის თვალებზე მომდგარი ცრემლი და
ნაღვლინად წარმოთქმული სიტყვები: –
„ეს ლექსი ხომ საქართველოზე უთქვამს!“
მშვენივრად მეტყველებს, როგორ ეოც-
ნებებით ვაჟასა და ქაუცას სამშობ-
ლოს თავისუფლება, მისი მზის ამოსვლა,
რომლის სხივები ბნელ ხევში მოსულ იას,
სხვა ყვავილთა გუნდის მსგავსად, თა-
ნაბრად მოეფინებოდა და ისეთ ქვეყნად
აქცევდა, გალმა რომ ეგულებოდათ. რო-
მელ პარტიას შეეძლო აეხდინა მათვის ეს
ოცნება, როცა მათი სულიერი თანამო-
აზრები ყოველგვარი პარტიული თამაშე-
ბისგან ასე შორს, ასე განყენებით იქრებდა
ძალას...“

დოკუმენტური რომანის ავტორის მიზანია, საგანგებოდ გამოკეთოს ქაქუცას მისია როგორც მებრძოლის, როგორც სულიერი მოძღვრის, როგორც ერის წიაღიძან აღმოცენებული რომანტიკული გმირისა, რომელიც მთელი შეგნებული ცხოვრება უკეთურებას ეძრდვის არა მარტოდენ შინაგანი ხმის კარნახით, ერის საუკეთესო შვილების ძახილითა და მონძებით - როგორც მისი რჩეული. ამიტომაც იჯერებს მკითხველი როსტომ ჩხეიძის თამამ და სწორ თვალსაზრისს: - „ქაქუცა ჩოლოყაშვილი ვაჟა-ფშაველას სულიერი მეგვინდრეცა და საერთოდ ქართული მწერლობის, არამარტო აღესანდრე ბატონიშვილ-

ისა და იმამ შამილისა.“
ისტორიული პიროვნებების, მრავალფე-
როვანი დოკუმენტური მასალის, მე-
მუარული უამრის ლიტერატურის, მსოფ-
ლიო მწერლობაში დაგანხეძული იდეებისა
და მხატვრული სახეების მონაცემებით
დოკუმენტური რომანის ავტორი როსტომ
ჩხეიძე ქაჯუცა ჩოლოყაშვილის პიროვნებ-
ის გარშემო ისე შემოატარებს მეთხველს,
როგორც გამოცდილი მოქანდაკე თავისი
ნამუშევრის ირგვლივ ხელოვნების მოყ-
ვარულებს, რათა სხვადასხვა რაკურსით
უწვენოს, რაც შეიძლება სრულყოფილად
შეაგრძნობინოს მის არსებაში გამჟღარი,
ნარმოსახვიდან რეალობაში გადასული და
მასში სამუდამოდ დამკვიდრებული ერო-
ვნული გმირის სახე, ერთხელაც, თოთქოს
სულ ახლახან, მთელი ერის გამოსაზხი-
ზლებლად რომ ააგიზგიზა მაღალი სუ-
ლიერების ლამპარი და ესტაფეტად გადა-
სკა ლირსეულ ქართველობას.

